

לא נביא ולא בן נביא

בשנת תשי"ט לפ"ק כשהי רבינו ז"ל בארץ ישראל, בא אצלו הרב הגאון החסיד ר' מרדכי האפפמאן ז"ל (שהי מתלמידיו המובהקים של מרן הקדושת יו"ט זי"ע), והי זקן ותי"ח מפורסם, ולמד שמונה שנים אצל מרן הקדושת יו"ט, ובשעתו הי מהמיוחדים שבין תלמידי מרן הקדושת יו"ט זי"ע). וכשנכנס לחדרו וראה את פניו הק' של רבינו ז"ל בירך שהחיינו בקול רם בשם ומלכות, ורבינו ז"ל העלה עמו זכרונות ימינו הנעורים בחצר אביו הק' הקדושת יו"ט ז"ל, ושאל האם הוא זוכר כששלח דילוג רב לסיגוט לשאל את מרן הקדושת יו"ט להתייעץ אתו באיזה ענין, והאם זוכר את תשובת מרן הקדושת יו"ט שהשיב לו.

וסיפר רבינו ז"ל גופא דעובדא, שהג"ר מרדכי בהגיעו לפרק האיש מקדש נשא בת גביר גדול בעיר זענטע, וקבל נדוניא גדול הון רב, ושלח דילוג רב למרן הקדושת יו"ט ונפשו בשאלתו האם להשקיע את הנדן שקבל מחמיו ולקנות בית גדול לצורך מסחר. וביקש שמרן הקדושת יו"ט ז"ל ישיבו דילוג רב הן או לאו, וצוה הקדושת יו"ט ששייבו לו בהאי לישנא: "לא נביא ולא בן נביא אני".

ואח"כ כשבא הר"מ לסיגוט לרבו מרן הקדושת יו"ט, אמר לו הקדושת יו"ט ברוב ענוותנותו: וכי זה למדת אצלי בסיגוט, וכי דרכי בכך להשיב תשובות כמקבל מפי הגבורה, וכי חוזה אני ורואה בשמים להשיב תשובות על אתר, ומה שהנך רואה שהנני משיב שולחי דבר הוא משום כשעליתי למלא מקום אבי הייטי"ל ז"ל, וידעתי שצרכי עמך בני"י מרובים, וצריכים להשיב להם את אשר ידרשו, הפלתי תחינתי לפני אבינו שבשמים שיחונן אותי ויתקנו בעצה טובה, והקב"ה עוזר לי והנני משיב להם מאת אשר חנני השיית וזה כל כחי, אבל איך עלה על דעתך שאפסוק עיי' טעלעגראמעס על אתר הן או לאו, כן דבר אליו מרן הקדושת יו"ט זי"ע בעונות קדשו.

דברים אלו הזכיר רבינו ז"ל את הג"ר מרדכי ז"ל, ושאלו רבינו ז"ל האם הוא זוכר הדברים כהיותן, והשיב הג"ר מרדכי שעוד מונח הדבר היטב בזכרונו, ואדרבה עוד יש לי להוסיף סיפא דעובדא, שעשיתי אז כל אשר צוה עלי מרן הקדושת יו"ט, שלא להשקיע את הכסף ולא קניתי את הבית, והי לי קרוב הדר בארץ ישראל שנתודע לו שיש לי נדן גדול, וכתב לי מכתב שאעלה לארץ ישראל ואוכל ליטב שם באהלה של תורה באה"ק כל ימי חי בלי מפריע, והנדן הזה יסיפיק לי כל צרכי כל הימים, וכבר עשיתי מנשה וקניתי בילעט ארזותי את חפצי ועשיתי פאס, אמנם לא רציתי ליסע לארץ ישראל מבלי נטילת רשות מרבו מרן הקדושת יו"ט ז"ל ולקבל ממנו ברכת הפרידה, וגם עדיין לא קבלתי אז העפידעוויט (הרשיון). ונכנסתי בפדיון למרן הקדושת יו"ט ורשמתי על הפתקא שיברך אותי בהצלחה בענין העפידעוויט, שימהרו לשלוח לי כי נחפו אני לדרכי לנסוע ולעלות לאה"ק, ומרן הקדושת יו"ט בשמעו את הדברים נשתה צורתו ונתחוררו פניו וקם על רגליו ואמר לו, אין אני מסכים בשום אופן שתיסע, ורציתי לומר לו שכבר הכל מוכן לנטיעה, ואמר הקדושת יו"ט אעפ"י אין אני רוצה ואיננו מסכים שתיסע לארץ ישראל, ונפלו פני כי הוצרכתי לשנות את כל הענין, ומרן הקדושת יו"ט באהבתו ובחמלתו עלי קם מכסאו ולווח אותי לפתח ביתו באהבה אבהית, ואמר לי אל תדאג לעת עתה תשאר כאן והשיית יברך אותך בכל מיילי דמיטוב בבני חיי

היקולא דצדיקיא

הגה"ק בע"ל קדושת יו"ט זי"ע
כ"ט שבט תרס"ד

ומזוני, ולאחר שתייבא את כל יוצאי חלציד אז תיסע לחיים ולשלום לארץ ישראל, ולפלא שמכל דבריו לא נפל ארצה כלום, ואת העפידעוויט לא שלחו אז ולא קבלתיו אז, ובאותו היום שהולכתי את בני הצעיר להחופה, בדיוק באותו היום נתקבלה משאלתי ושלחו לי את העפידעוויט, ומכל דבריו לא נפל נפל דבר ארצה (ע"כ סיפר הה"ג ר' מרדכי האפפמאן זצ"ל לרבינו ז"ל).

דבריו נשמעים במרום

ובשאל בחיר ד' מספר: שבעת שהגה"צ מקאשוי זצ"ל הי צריך להתייצב פעם החמישית לגיוס, הי בסיגוט אצל מרן הקדושת יו"ט זי"ע, בינתיים נודע ששולחים לסיגוט ועדה שהיתה ידועה כטובה מאד, התחילו לנהור לסיגוט בחורים מכל המקומות, ומובן שגם הגה"צ מקאשוי זצ"ל נרשם שם לבדיקה, הועדה היתה צריכה להתחיל עבודתה ביום שבת קודש, אולם בערב שבת טרם ראו אז ידעו מי הם אנשי הועדה, בשבת בבוקר נכנסו מאות בחורים לשכת הגיוס בתקוה וצפייה להשתחרר אצל הועדה הטובה, אולם איזה חרדה ובהלה תפסה את כל אנשי העיר היהודים, כשמעם בשבת בבוקר כי בראש הועדה עומד הרופא המאיר הרשע הנודע שכבר הבטיח לגוון פיאותיו של הגה"צ מקאשוי זצ"ל, הרשע הזה נכנס ללשכתו וכשראה מספר גדול של המועמדים לביקורת הם מזועזע ישראל, אמר בלעג, שהיום יקים צבא של יוצאי מצרים, כלומר יגייס את כל היהודים, הוא עשה כפי שהבטיח, וכל חבור מועמד שעבר לפניו על שתי רגליו, לא הרשה לו אפילו להתפשט לבדיקות כנהוג, רק צוה לרשמו כמגויס וכשר לעבודת הצבא. על שערי לשכת הגיוס צבאו מאות אנשים משפחות המגויסים. בשמעם ותהום כל העיר מהגזירה הנוראה הזאת, הגה"צ מקאשוי זצ"ל שהי ג"כ בין הנוכחים סיפר, שהוא השתמם כל הזמן ולא הלך עוד לבדיקה עד שהגיע שעה שתיים עשרה בצהריים בדיוק, ואז אמר הרופא הנ"ל שאינו ממשך הלאה, ואלה שנשאר עוד יעברו ליום שני שני הבא עם שאר המועמדים, ענה לו על זה אחד מעוזריו שנשאר בסי"ה רק שני אנשים ואפשר לסיים המלאכה עוד היום. הרופא התעקש וצוה לרשום את שמות שני האנשים האלו ולהזמין ליום שני, אחד משנים אלו הי הגה"צ מקאשוי זצ"ל ועמו עוד צעיר אחד מסיגוט.

הגה"צ מקאשוי זצ"ל חזר לבית מדרשו של מרן הקדושת יו"ט, שכבר ידע על כל הנעשה, הקדושת יו"ט הרגיעו שאין לו לפחד והוא לא יתגייס ולא יעמוד לפני הרשע הזה לבדיקות, הגה"צ מקאשוי זצ"ל סיפר למרן הקדושת יו"ט זי"ע ששמו נרשם כבר באופן מיוחד להתייצב ביום שני לפני הועדה הזאת. "אל תפחד, ישועת ה' כהרף עין והכל יהי טוב", ענהו רבו הקדושת יו"ט.

ביום ראשון בשעה עשר לפני הצהריים. והקדושת יו"ט היה באמצע פסוקי דזמרה של תפלת שחרית (ביתו של הקדושת יו"ט הי בניו על הרחוב הראשי של העיר ומחלונותיו היו יכולים לראות על הרחוב הראשי). בשעה הנ"ל רכב הרופא הרשע הנ"ל על סוס ועל ידו מלווה על סוס, מקורביו הקדושת יו"ט נכנסו אליו לבית מדרשו וספרו לו שהנה הרשע הזה רוכב בעת על סוסו לבית התפלה שלהם ואפשר לראותו דרך החלון, הקדושת יו"ט קם מכסאו, רץ אל החדר ועמד על יד החלון, הגה"צ מקאשוי זצ"ל סיפר שעפעפו של הקדושת יו"ט היו ארוכות מאד וכיסו כמעט את עיניו. הוא הרכין עצמו על החלון, הגביה עפעפיו והסתכל אחרי הרשע ברכבו על סוסו, פתאום נפל הרשע מעל סוסו באמצע הרחוב ונהרג על אתר, כן יאבדו כל אויבך ה', ותהום העיר שנית, ביום שני המיועד הדביקו כרוזים מטעם לשכת הגיוס, שכל אלו שהתייצבו בשבת לגיוס יבואו להתייצב שנית, כולם בלי יוצא מן הכלל, היהודים נשתחררו, ביניהם כמובן גם הגה"צ מקאשוי זצ"ל, כשחזר הגה"צ מקאשוי זצ"ל אל רבו הקדושת יו"ט, אמר לו בסיפוק ובשמחה, הנך רואה שלא הי לך מה לפחדו, לא עמדת יותר לפני הרשע הזה, ווא נשתחרר לגמרי מעול הגיוס.

ובספרו בהיות הבוקר (אות תקט"ז) כותב הגה"צ מקאשוי זצ"ל על הקדושת יו"ט זי"ע: בעיני ראיתי כמ"פ שדבריו היו נשמעים במרום ונשאו פנים לדורו כבימי הראשונים, ובכל זאת הי שפל בעיני עצמו.

ידע שקרב קיצו

סיפר רבינו הק' זי"ע: ראינו כמה פעמים שאבי ז"ל יודע שקרב קיצו (מ'האט מערערע מאל געזעהן אז דער טאטע ווייסט אז ער וועט אוועקגיין), א', שנתן מדי יום ביומו מעות להחזקת הבית (ער האט יעדן טאג געגעבן געלט אין שטוב), וכשנחלש נתן לאחד סכום כסף ואמר לו כמה יתן מדי יום ביומו, והסכום היה בדיוק לפי מספר ימיו הנותרים. וסיפר עוד, שביום ראשון בשבת, יום הסתלקותו, אמר אחר הצהריים שרוצה להתפלל מנחה, וכאשר אמרו שעדיין מוקדם (כי לא היה דרכו להתפלל מנחה בשעה כזו) אמר, אי אפשר לדעת (מה יהיה), ואמר אשרי יושבי ביתך בניגון של מנחה בשבת, חשבנו שהוא במקרה, אבל כשגמר לומר אשר, אמר ובה לציון ג"כ בניגון של מנחה בשבת, והתפלל תפלת שמונה עשרה ואמר אתה אחד וכו'. אחר התפלה נתאספו בניו ובנותיו, חלקם הכיר, וחלקם לא הכיר מי הם, ובלילה נסתלק.

עוד סיפר רבינו הק' זצ"ל, שקודם נישואיו שאל את אביו אצל איזה סופר יקנה תפילין דרבינו תם, אמר לו אביו, שיהיו לו תפילין (כמי שאומר, שלא ידאג מענין זה). והיות שלא הבין ורצה לדעת מה לעשות, ביקש משי"כ הגה"צ מלאפאש זצ"ל שישאל את פי אביו, והרב מלאפאש שאל את הקדושת יו"ט טוב, אמר לו, ער וועט האבן מיינע תפילין (כידוע שבשבעת ימי המשטה של רבינו הק' זצ"ל נגמרו בליל ששי, וביום א' שלאחריו נסתלק הקדושת יו"ט), שאל אותו הרב מלאפאש, מדוע מדבר דודי כן? ענה לו, ששלשים יום קודם ההסתלקות סר הצלם אלוקים מעל פני האדם שעומד להסתלק, וסיים, דער צלם אלוקים איז שוין נישטא (שיח זקנים).

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו הי מן ההר
לאמר כה תאמר לבית יעקב ונגיד לבני ישראל.
ופרש"י כה תאמר בלשון הזה וכסדר הזה, ונתקשו
המפרשים להבין מה ענין כסדר הזה.

ויתבאר על פי מה שכתב השל"ה הקדוש (מסכת
שבועות פרק תורה אור) בביאור הגמרא (שבת פח):
דמלאכי השרת קטרגו בשעת מתן תורה מה אנוש כי
תזכרנו, דטענתם היה שהוא מוכשר לקבל טומאה
ולחטוא ואיך נתן לו התורה, ועל זה באתה התשובה,
אחוז בכס"א כבוד"י ותחזר להם תשובה, כלומר תחזור
ותאמר להמלאכים שאף אם יחטא האדם יש לו תקנה
בתשובה, וגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד (יומא
פז), עכ"ה.

אמנם מבואר בגמרא (יומא פז) ארבעה חילוקי
כפרה, עבר על עשה ושכח אינו זוז משם עד שמוחלין לו,
עבר על לא תעשה ועשה תשובה תולה ויום
הכפורים מכפר, עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה
תשובה תשובה ויום הכפורים תולין ויסורי ממוקין,
אבל מי שיש חילול השם בידו כולן תולין ומיתה
ממקרת, ע"ש. ולפי זה יש להבין מה אמר הקב"ה
למשה רבינו החזר להם תשובה, דהא תינח על
העבירות שתשובה מכפר, אבל הלא בשר ודם הוא קרוץ
מחומר ועלול להכשל בעבירות חמורות אשר תשובה
אינו מועיל עליהם, ואם כן עדיין קיימת טענת המלאכים
עתידי הוא למחטי קמך, ובפרט שמבואר בבוה"ק (ויחי
דף ר"ט): דעל חטא הידוע אינו מועיל תשובה, ואם כן
טענת המלאכים קמה ונצבה דמוטב ינתן התורה
למלאכים אשר אצלם לא מצוי יצה"ר.

אמנם י"ל על פי מה שהביא הרה"ק מהרי"ד
מבעלזא זללה"ה בשם אביו הרה"ק מהר"ז זללה"ה כי
מה שאינו מועיל התשובה בלבד על ד' חילוקי כפרה,
הוא דוקא אם עושה תשובה על ידי תעניות וכדומה בלא
תפלה, אבל בתפלה ותחנונים לפני השי"ת, ודאי אין לך
דבר שעומד בפני התפלה, והוא כמו שאר צרכי העולם
שמתפללים לפני השי"ת והוא עונה. ולזה אמרו בגמרא
(יומא פז) היכי דמי חילול השם וכו' אמר אביי לא שנו
אלא באתרא דלא תבעי אבל באתרא דתבעי לית לן בה,
פ"י לא שנו אלא באתרא דלא תבעי, שאינם מתפללים
על דרך הכתוב (ישעיה כא יב) אם תבעוין בעיו, אבל
באתרא דתבעי, שמתפללים עם התשובה, לית לן בה,
שאיין לך דבר העומד בפני התפלה, עכ"ה.

ומעתה מה שאמרו בבוה"ק דאינו מועיל תשובה
על חטא זה, והו דוקא תשובה לבר בלי תפלה, אבל
תשובה יחד עם תפלה שמועיל על ד' חילוקי כפרה,
מועיל גם לכפר על חטא החמור הזה, וכאשר האדם
עושה תשובה בשלימות ושופך שיח לפני ארון כל,
בודאי שהקב"ה מקבל התשובה בשלימות ועולה לנחת
רוח לפניו יתברך.

והנה המלאכים קטרגו ואמרו מה אנוש כי תזכרנו
עתידי הוא למחטי קמך, כי מלאכי מעלה משרתי עליון אין
להם השגה כמה נסיונות קשים ומרים עובר על איש
הישראלי דבר יום ביומו, וכמה כוחות הוא צריך שיוכל
להחזיק עצמו בדרך הקדושה שלא ללכלך נשמתו, ולזה
אמר הקב"ה למשה רבינו החזר להם תשובה, כי תשובה
ביחד עם תפלה מהני תמיד.

דברות קודש

מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת יתרו תשס"ט - פאלם ספרינגס
נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ובזה נבא אל הביאור, והנה כאשר באו בני ישראל
למדבר סיני כדי לקבל התורה עשו תשובה כמבואר
ברש"י דביאתך למדבר סיני היה בתשובה, ולזה נאמר
ויחן שם ישראל נגד ההר, וביאר א"ז זללה"ה בייטב
פנים (ומן מתן תורתנו אות ב) שהוא לשון תפלה, רמו
ליחוד שם קדוש בגימטריא ח"ן שצריך לכיוון קודם
התפלה (סידור הארז"ל בפסוק ה' שפתי תפתח), ע"ש
לדרכו. ולפי דרכינו י"ל שבני ישראל התפללו לה'
ושפכו שיח לבכם ובקשו סלח לנו אבינו כי חטאנו,
שימחול הקב"ה על כל עוונותיהם, וכיון שעשו תשובה
ביחד עם תפלה הועיל להם התשובה לכפר על הכל.
ולזה אמר הקב"ה למשה רבינו כה תאמר לבית יעקב,
בלשון הזה וכסדר הזה, שבסדר הזה שעשו תשובה יחד
עם תפלה, ככה יתנהגו תמיד בכל עת, וזה יועיל לכפר
על כל העוונות ושכ ורפא לו.

וע"ז פי זה אמרתי לפרש דברי הגמרא (ראש השנה
טז). אמר רבי יצחק למה תוקעין בראש השנה, למה
תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין
ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין
כדי לערוב השטן. וכתבו התוס' (ד"ה כד) בשם
הירושלמי, כד שמע קל שיפודא זימנא חדא, בהיל ולא
בהיל, וכד שמע תניין, אמר ודאי זהו שיפודא דיתקע
בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע ומתערבב ולית ליה
פנאי למעבד קטגוריא, ויש להבין מדוע מתערבב השטן
בתקיעות השניות יותר מבתקיעות הראשונות. ולפי
דרכינו י"ל דהנה בטעם תקיעת שופר כתב הרמב"ם
(הלכות תשובה פ"ג ה"ד) שהוא בא לעורר לתשובה,
ועל כן כאשר השטן שומע קול השופר שמתעוררים בני
ישראל לתשובה, בודאי שהוא מתבהל, אך בהיל ולא
בהיל, דסוף כל סוף ישנם עבירות חמורות שאינו מועיל
עליהם תשובה, אבל תניינא כאשר תוקעין בשופר על
סדר התפלה, דאז התשובה הוא ביחד עם תפלה, ודאי
בהיל, כי באופן כזה שעושין תשובה ושופכין שיח לפני
הקב"ה שימחול על כל העוונות הרי מועיל תשובה על
כל העבירות ונתכפר הכל, ועל כן הוא מתערבב דודאי
אתי משיחא.

ובדרך זה יש לפרש מה שכתב רבינו סעדיה גאון
זללה"ה בטעם מצות תקיעת שופר, ענין השלישי שבא
להזכירנו מעמד הר סיני שנאמר בו (שמות יט טז) וקול
שופר חזק מאד, ונקבל על עצמינו מה שקבלו אבותינו
על עצמם נעשה ונשמע, ויש להבין למה אנו מוזכרים
מעמד הר סיני בעת תקיעת שופר שבא בעיקרו לעורר
לתשובה, ומה יוסיף לנו לזכות לתשובה שלימה
כשנזכיר מעמד הר סיני. אמנם לפי האמור י"ל דלכן
מוזכרין מתן תורה, להזכיר שדרך התשובה צריך להיות

כסדר הזה שהיה במתן תורה, שיהיה תשובה יחד עם
תפלה, שעל ידי זה יתכפר הכל, ובאופן זה יתבהל השטן
לגמרי, ויקבל השי"ת תשובת עמו ישראל ברחמים.

ב

עוד י"ל בדרך זה ובאופן אחר קצת ביאור מקראי
קודש, גם לבאר המדרש (הובא ברבינו בחיי פ' יתרו)
ויחן שם ישראל, ישראל סבא, וצריך ביאור ענין ביאת
יעקב אבינו למעמד הנבחר.

וי"ל על פי דברי החתן סופר (ח"א בפתיחה לספרו
המקנה והקנינים ערך עמוד העבודה) בביאור הגמרא
(ברכות כו): אברהם תיקן תפילת שחרית יצחק תיקן
תפילת מנחה ויעקב תיקן תפילת ערבית, וביאר הענין כי
אבות העולם כבשו דרך לפנינו נגד ג' מיני תפילת שיח
להאדם להתפלל בזמנים שונים, אברהם תיקן תפילת
שחרית בבוקר שהשמש יוצא על הארץ, רומז על
הבחינה של יקדים תפילה לצרה, יצחק תיקן תפילת
מנחה שהוא לעת ערב, רומז שאם רואה אדם ששטמה ידו
לאט לאט, גם בזמנים כאלו יועיל תפילה, ולעת ערב
יענוו ה'. אבל יעקב אבינו תיקן תפילת ערבית שרומז על
הלילה ממש, רומז על עת כשיורר חשכות בעולם ואין
רואין שום אור, והצרה הוא בתוקפה בכל עזו, מכל
מקום יקרא אל ה' והוא יענהו, וכמו שאמרו ז"ל (ברכות
י). אפילו חרב חדה מונחת על האדם אל יתייאש עצמו
מן הרחמים, כי יעקב בעת צר מאד חנן אל ה' והאל נשא
פניו, עכ"ה.

אמנם יש לדרוש שלשה בחינות הללו בעניני
רוחניות, כאשר האדם הולך בדרך התורה ומקיים המצות
אזי מאיר לו השמש ורואה את האור כי טוב, כי נר מצוה
ותורה אור, ולנגד זה תיקן אברהם אבינו תפלת שחרית,
שצריך האדם להתפלל שיוכל להמשיך בדרך זה לעבוד
את ה' תמיד בלבב שלם. בחינה השני הוא כאשר האדם
נכשל ל"ע בחטא ונחשכו מאור עיניו, ומצוינו אצל יצחק
אבינו (בראשית כז כז) וירח את ריח בגדיי, ודרשו חז"ל
(סנהדרין לו). אל תיקרי בגדיי אלא בגודי. רמו על אלו
שחטאו נגד הבוכ"ע, ונחשך קצת אורם, ולנגד זה תיקן
יצחק אבינו תפלת מנחה, שיוכל האדם לבא אל המלך
להתחנן לו ולשפוך שיח לבבו לפני הבוכ"ע. יעקב אבינו
תיקן תפלת ערבית, נגד בחינה הגרוע כאשר האדם נכשל
ל"ע בעבירות חמורות מאד ונפל חלילה בחשכות בשאול
תחתית, וממעמקים קראתך ה', הנשמה יושב בעמק
הבכא מלוכלך בעבירות, נגד זה תיקן יעקב אבינו תפלת
ערבית שבאיזה מצב שיהיה האדם וכמה שהרבה לחטוא
נגד הבוכ"ע, תמיד יהיה לו תקומה.

ובזה פירשתי הפיוט, באין מליץ יושר מול מגיד
פשע, דאף חלילה אם הוא עת צרה ורבו המקטרגים
ואיכא בחינת חשך ואפילה ואין מי שימליץ יושר לטובת
בני ישראל, אין שום אור, עם כל זה אין להתייאש, כי
תגיד ליעקב"ב דבר חק ומשפט, להזכיר מה שתיקן יעקב
אבינו תפלת ערבית, דאפילו חרב חדה מונחת על האדם
אל יתייאש עצמו מן הרחמים, כי לא ירח ממנו נדה,
וממנו יקח כל אחד מישראל עד דרא בתראה להתחזק,
שיעקב אבינו התכוין בעד כל אחד מישראל אשר מסובך
בעבירות שחלילה לא יתייאש עצמו אלא יתחזק עצמו
שעל ידי תשובה ותפלה הקב"ה החנון ומרבה לסלוח
ימחול לו על הכל.

